

Palestinakomiteens Kriseteam i Libanon og Palestina 1981-2007. Et resymé

Palestinakomiteens praktiske arbeid eller tilstedeværelse i Libanon og senere i Palestina startet i 1976 da det første helseteamet reiste til Beirut. I årene som fulgte reiste flere helseteam til landet, og da uroligheter og krigshandlinger brøt ut i Sør-Libanon i juli 1981 var Palestinakomiteen den eneste organisasjonen i den vestlige verden som svarte på Røde Halvmånes appell om hjelp ved å sende et kriseteam til landet. Kriseteamet besto av spesialutdannet helsepersonell som reiste for å avhjelpe den akutte situasjonen.

Libanon: Kort historikk

Den libanesiske borgerkrigen startet i 1975 og hadde blant annet sitt opphav i politiske og konstitusjonelle forhold, demografiske endringer og konflikten mellom libanesiske kristne og muslimer. Den palestinske flyktingestrømmen til Libanon i 1948 og årene etter, spilte også en sentral rolle. Israels okkupasjon av arabiske områder førte til opprettelsen av PLO i 1964. Fatah, ledet av Yasir Arafat var allerede dannet og sammen med PLO angrep de Israel fra jordansk side. Etter seksdagerskrigen i 1967 overtok Fatah lederskapet i PLO og sammen med andre palestinske organisasjoner begynte de å angripe Israel fra Sør-Libanon. Det var særlig de islamske områdene i sør som led under Israels gjengjeldsaksjoner og konflikten mellom libanesere, palestinere og Israel fortsatte. De libanesiske kristne, som i hovedsak var konservative falangister, stod i mot venstrekreftene blant muslimene som blant annet fikk aktiv støtte fra PLO. Konflikten kulminerte i full borgerkrig i 1975. Året etter intervenerte Syria militært for å få slutt på borgerkrigen og ble med dette nok en aktør i konflikten.

1981

God bakgrunnskunnskap; personlige kontakter, innsikt i helsefaglige spørsmål og organisatorisk erfaring gjorde det mulig for Palestinakomiteen å sende kriseteam dette året. Medlemmene kunne på en troverdig måte beskrive og forklare situasjonen til de palestinske flyktingene i Libanon og på den måten generere forståelse for den vanskelige situasjonen palestinerne befant seg i. Finansieringen besto derfor av midler samlet inn på gata i Oslo og andre byer.

Bakgrunnen for Røde Halvmånes appell om hjelp var Israels bombing av palestinske mål i sør. Palestinerne svarte med å sende raketter inn i Israel, kampene hardnet til og fortsatte i 11 måneder. Mange palestinere ble såret og drept og medisinsk hjelp utenfra var helt nødvendig for å kunne takle den situasjonen som hadde oppstått; palestinernes egen medisinske infrastruktur var nærmest ikke-eksisterende.

Det første kriseteamet besto av en kirurg, en anestesilege og spesialutdannede sykepleiere. De var stasjonert i Sør-Libanon, i Al-Bas på sykehuset til Palestinske Røde Halvmåne.

Kriseteamene representerte et skifte i Palestinakomiteens engasjement. Mens den medisinske hjelpen til helseteamene var relativt enkel, representerte kriseteamene en mye tyngre fagkompetanse. Flere av spesialistene som deltok var ikke motivert av politiske årsaker, men reiste i kraft av sin medisinske kompetanse. Samtidig var det liten tvil om at både helseteamene og kriseteamene hadde en stor politisk betydning. Mens helseteamene som bodde lenge blant palestinske flyktinger var viktige som vitner i Norge, hadde kriseteamene større politisk betydning i Libanon. Både libanesere og palestinere fikk hjelp av erfarne, vestlige spesialister.

De erfaringer som ble gjort denne sommeren skulle komme til nytte da Israel invaderte Libanon i juni 1982.

1982

Drapsforsøket på en israelsk diplomat i London 4.juni, ledet av den palestinske utbrytergruppen Abu Nidal, var den utløsende faktor for Israels invasjon to dager senere. FNs sikkerhetsråd motsatte seg vedtaket, men det kunne ikke forhindre at 60 000 soldater gikk inn i landet. To måneder senere forhandlet USA fram en våpenhvile. Avtalen gikk ut på at PLO skulle forlate Libanon og at Israel ikke skulle gå inn i Beirut. I august reiste derfor Arafat og alle PLOs institusjoner ut av landet. I slutten av august ble Bachir Gemayel, populær blant maronittiske kristne, valgt til president. Israel var positiv til dette, da de så på Gemayel som en motvekt mot PLO og forbindelsene mellom maronittiske grupper og Israel var god.

Det første kriseteamet reiste til Libanon rett etter invasjonen i juni. Den første tiden holdt teamene til i en presteskole i det sentrale Beirut. Et feltsykehus ble etablert, i andre og tredje etasje – under jorden. Her arbeidet leger og sykepleiere i 40 graders varme og med en luftfuktighet på nærmere 100 % med hardt skadede mennesker, mange livstruende skadet. Evakueringen av PLO i august førte til at feltsykehuset ble avvirket og teamene flyttet over til Akka sykehuset og Gaza sykehuset, begge i Shatilla flyktningeleir. Erik Fosse, ansvarlig for kriseteamarbeidet, skriver i "NORWAC – første akt", Palestina-solidaritet nr. 4 1996:

14.september ble den nyvalgte presidenten Bachir Gemayel drept i en bilbombe utenfor falangistpartiets hovedkvarter. Det ble spekulert i at Israel sto bak bomben fordi Gemayel hadde vist en langt fastere holdning ovenfor okkupantene enn forventet. Drapet ble et påskudd for Sharon til å bryte tidligere avtaler, og dagen etter rullet israelske styrker inn i Beirut. To dager senere slapp de Israelske styrkene falangistene inn i Sabra og Shatilla som massakrerte befolkningen." Teamene som da arbeidet i Shatilla måtte flykte.

Mellom 700 og 3500 mennesker ble drept av falangistene mens israelske tropper omringet leirene med tanks og sjekkpunkter og kontrollerte dermed alle inn- og utganger. Ariel Sharon blir holdt indirekte ansvarlig for massakren ved å ha mislyktes i å forhindre ugjerningen og måtte gå av som Israels forsvarsminister.

Situasjonen for palestinerne i Libanon var svært vanskelig. Det samme var situasjonen for Palestinakomiteens helsearbeidere. Etter regjeringsskiftet i Libanon mistet det libanesiske konsulatet i Oslo rettighetene til å utstede visum. Ambassaden i Stockholm fikk stadig restriksjoner og vi fikk beskjed om at bare organisasjoner som hadde samarbeidsavtale med en libanesisk organisasjon fikk sende helsearbeidere til Libanon. Det ble vanskeligere og vanskeligere å drive helsearbeid blant palestinerne og situasjonen kulminerte med at en helsearbeider ble utvist fra landet. I Palestinakomiteens arbeidsutvalg diskuterte man muligheten av å danne en ny humanitær organisasjon som ikke hadde en offisiell historie knyttet til palestinerne i Libanon. Norwegian Aid Committee (Norwac) ble dannet og kriseteamarbeidet ble etter hvert organisert og drevet av denne organisasjonen.

1983

I mai signerte president Amin Gemayel, som ble utpekt av den libanesiske regjeringen til å etterfølge sin bror Bachir Gemayel, Israel og USA en avtale om at Israel skulle trekk seg tilbake hvis Syria trakk sine tropper ut av landet. I august trakk derfor Israel sine

tropper tilbake (ikke fra sør) og dermed forsvant bufferen mellom Druserne og den kristne militsen. Dette utløste nye, harde kamper.

På høsten ble derfor nye kriseteam sendt til Libanon, og siden Palestinakomiteen var uønsket i landet og Norwac ikke var helt etablert enda, reiste teamene illegalt inn i landet, med båt fra Kypros til Tripoli. Teamene var internasjonalt satt sammen og de etablerte et feltsykehus i Bedawi flyktningleir utenfor Tripoli. Kampene var harde og mange ble drept og såret; teamene behandlet opptil 200 mennesker i døgnet. Bedawi falt etter en uke og sykehuset ble flyttet til en pikeskole i Tripoli der arbeidet til de norske helsearbeiderne fortsatte, også etter at Arafat og PLO igjen måtte forlate Libanon i desember 1983.

1985

Den libanesiske regjeringens forsøk på å forsonne de ulike politiske grupperingene mislyktes. I mai oppstod det voldsomme krigshandlinger mellom den syrisk kontrollerte Amal militiaen og PLO. Verst gikk det ut over de palestinske flyktningleirene Shatilla og Bourj el- Barajneh. Mange tusen palestinere ble drept i disse leirkrigene som varte fra 1985-86.

Straks etter at Israel trakk seg ut av området rundt Beirut vinteren 1985, sendte Palestinakomiteen og NORWAC en lege og en sykepleier til Beirut for å kartlegge situasjonen. Etter at angrepene på leirene startet i mai, etablerte Palestinakomiteen og NORWAC en koordinatorfunksjon i Beirut. Koordinatorene hjalp til å få inn helsearbeidere både fra Norge og fra en rekke andre land. Norske spesialister arbeidet på hele åttitallet i forskjellige flyktningleirer i Beirut og Sør-Libanon og hjalp til å bygge opp Røde Halvmånes nye infrastruktur som var helt ødelagt under den israelske okkupasjonen.

Palestina: Kort historikk

Maktskiftet i Palestina i 1916-1947 kan sees på som det første steg mot katastrofen for palestinerne. Den såkalte Sykes-Picot avtalen ble undertegnet i 1916 og stadfestet delingen av den arabiske verden mellom stormaktene Storbritannia og Frankrike. Den stadfestet også løftet om selvstendighet for araberne. Mens mesteparten av Palestina ble lovet til britene med denne avtalen, gav Balfourerklæringen i 1917 lovnad om et "nasjonalt hjem i Palestina for det jødiske folk" og staten Israel ble opprettet i 1948. I 1919 ble området delt; England fikk bl. a. Palestina og Jordan mens Frankrike fikk Libanon og Syria. Året etter gjorde araberne opprør mot jøder og britiske styrker og en britisk undersøkelseskommissjon konkluderte med at opptøyene skyltes brutte løfter om selvstendighet for araberne og frykt for den sionistiske innvandringen.

Året er 2000. Situasjonen er til forveksling lik den som var 80 år tidligere: fristen går ut for andre gang på 16 måneder for å etablere en palestinsk stat, statsminister Ehud Barak utelukker Islamsk suverenitet over det hellige stedet Tempelhøyden og fredssamtalene mellom Palestina og Israel strander. Etter at Ariel Sharon besøker Tempelhøyden, eksploderer den palestinske befolkningen i en ny intifada.

2000

Krigshandlingene på Vestbredden og i Gaza denne høsten var de verste siden krigen i 1967. I løpet av to uker ble 100 palestinere drept.

Det første teamet reiste i oktober. Teamene ble sendt til Gaza og besto av leger, sykepleier og ambulansespersonell. Hvert team hadde et opphold på 2-3 uker.

Samarbeidspartneren var Palestinske Røde Halvmåne. Teamene ble avsluttet i januar 2001.

De to første teamene som reiste ble finansiert av Palestinakomiteen, mens de senere teamene ble sendt i samarbeid med NORWAC og finansiert med midler fra UD.

2002

Krigen fortsatte og i begynnelsen av april ble det rapportert at den israelske hæren begår massedrap i Jenin flyktningeleir. I Jerusalem Post omtalte Peres disse tilfeldige drapene som en massakre. Også andre steder på Vestbredden og i Gaza var det kamphandlinger. Israelske soldater respekterte ikke merket med den røde halvmånen/røde korset, og hindret aktivt transport av skadede, fødende og kronisk syke til sykehus. Ambulanser med kulehull ble derfor et vanlig syn etter hvert. I Jenin ble en ambulans bombet, tok fyr og legen om bord ble drept. Ambulansesjåførene overlevde med store brannskader.

Palestinske Røde Halvmåne ba om hjelp og det første teamet bestående av to sykepleier og to leger ble sendt. Vestbredden var stengt og teamet reiste til Gaza. Her samarbeidet de med helseministeriet og arbeidet med to prosjekter. Det ene var å arrangere et kurs i førstehjelp for instruktører og det andre var å lage instruksjonsfilmer om førstehjelp.

I tiden som fulgte sendte Palestinakomiteen flere team med til sammen 21 personer. Siste team reiste i november. Teamene var stasjonert flere steder, blant annet i Jenin for å ta seg av de brannskadede ambulansesjåførene. Til disse teamene ble fysioterapeuter rekruttert. Teamene var også med på følgetjeneste i ambulansene. Teorien var at med internasjonalt nærvær i ambulansen ville de israelske soldatene letter slippe dem gjennom.

Kriseteamene ble finansiert av innsamlede midler. Deltakerne ble bedt om å søke permisjon med lønn, bruke ferie eller avspasering.

2003

Arbeidet med å sende kriseteam fortsatte og vår lokale samarbeidspartner var fremdeles Palestinske Røde Halvmåne. 7 team med til sammen 17 deltakere ble sendt. De fire første teamene var i Gaza. Det femte teamet som reiste i mai ble nektet innreise og dette fikk internasjonal pressedekning.

Alt etter profesjon var teamene på institutt, sykehus eller klinikker. Mye av tiden ble brukt til å snakke med folk. En viktig oppgave for kriseteamdeltakerne var å være øyenvitne for derved å kunne fortelle omverdenen om palestinerne situasjon.

Siste teamet kom tilbake i august. Ingen flere team ble sendt det året pga finansielle begrensninger.

2006

Sommeren 2006 startet Israel Operation Summer Rain, som var massakre og flyvninger av overlydsfly over Gaza

Denne høsten var det 5 team i Gaza. Det var vanskelig å få de inn der da IDF slapp veldig få inn. Til tider var våre team de eneste utlendingene som var der. Det siste teamet vi hadde der ble evakuert pga. sikkerhetssituasjonen, og jobbet således en del på Vestbredden.

Sommeren 2006 invaderte Israel igjen Libanon, resultatet var ved siden av tap av mange sivile, også store ødeleggelser, spesielt sør i landet. Utover høsten sendte vi også 4 team til Libanon. Disse teamene arbeidet i flyktningleiren Rashedieh. Alle teamene jobbet spesielt i forhold til funksjonshemmede. Som de svakeste i samfunnet blir

lidelsene ekstra store for denne gruppen under en krigssituasjon. Teamene arbeidet mest på Abu Jihad Wazir-senteret i Rashedieh, men også i forhold til Imam Sadr Foundation. Teamdeltakere underviste også i intensivsykepleie flere dager i uken. Som en fortsettelse av kriseteamene arbeidet en sykepleier med undervisning fra desember 2006 til juni 2007.